

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četvrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četvrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere“ 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Glasi slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Pri oznanilih se plačuje za navadno pristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje orke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga, kjer se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcom in drugim nepremočninam se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Državna pomoč.

Kdor je čital knjige od novejših in najboljših pisateljev o narodnem gospodarstvu, posebno pa imenitnega Schulze-Delitsch-a, ta je moral priti do prepričanja, da državna pomoč nij dobra in koristna in da taka pomoč domačo obrtnijo poprej omami, nego vzbudi. — V našem parlamentu je prav zdaj na vrsti debata o državni pomoči in vse kaže, da se bo večina zborova odločila za državno pomoč po predlogu ministerstva. To pomoč zadržava postav. obsega v principu te le točke:

Ministerstvu se da polno moč, da ali najme v inostranskem 80 milijonov gl. srebra, ali pa da izda za to svoto toliko obligacij državnega posojila v srebru, ali pa se posluži obojih načinov, nekoliko milijonov najme v srebru na inostranskem, za nekoliko milijonov pa izda obligacij.

En del tega denara se porabi za ustanovitev posojilnic, katere bodo posojevale denar trgovcem, obrtnikom in društvom proti zastavi robe, državnih obligacij, in bodo tudi e-komptirale take menjice, katere so solidarno podpisane od obrtnijskih ali trgovskih društev. —

Drugi in manjši del tega izposojenega denara pa se obrne za zidanje železnic in sicer tistih železnic, katere so uže postavno dovoljene, kakor istrska, dalmatinska, ena poljska, in ena od Dunaja do Novi. — Da se pa industrija železom okoristi, naj ministerstvo precej kolesnice (šne) in vagone potrebne za istersko in poljsko železnico napravi.

Gledé osuove posojilnic je sprejet princip, da se na Dunaji osnuje centralna pomočna denarnica, od katere bodo odvisne vse druge posojilnice po raznih kronovinah. V centralni denarnici bodo sedeli pooblaščenici ministerstva in trgovskih zbornic; enako dobi vsaka provincijalna državna posojilnica vladnega zastopnika in nekoliko svetovalcev iz kupčijskih zbornic dotične dežele. Ta je tedaj način in oblika državne pomoči; a uže zdaj misli ministerstvo na to, da bi se dobiček, ki nastane državi po tej finančni operaciji, za to porabil, da se popolnoma uavna valuta, to je da se odpravi azijsko srebro.

Kar se tče državne pomoči same na sebi, sme se

reči, da taka pomoč malokedaj na pravem mestu delu uplodi in tako pomaga k zvišanju državnega blagostana. Ravno tako bode posebno pri nas, kder vlada ena ozkosrčna in drzna stranka, ki gleda povsod na to, kaka bi vse, kar pride od države, za svojo lastno korist obrnila in tako svojo moč še pomnožila; ta državna pomoč bo prišla na dobro samo enim privilegiranim, nemškim bankam in enim obrtnijskim aristokratom, ali denarnim baronom. Mi iz našega stališča se ne moremo pečati s tem uprašanjem v obče; ampak račun si moramo dati, koliko bo koristila ta državna pomoč naši deželi. Pri nas nahajamo obilo naravnih pogojev za razvitek male in velike obrtnije in trgovstva, a trgovstvu in mali obrtniji primanjkuje denar; če pri nas trgovec ali obrtnik denara išče, pride v roke odrtnikov, tako da vsa naša mala obrtnija po prvih poskušnjah zopet opeša. V tem obziru nam državna pomoč gotovo ne bode pomagala, posebno ker je mala obrtnija izključena.

Na Goriškem bi nam državna pomoč le po tem kaj koristila, ko bi vlada nekaj denara deželi posojila, da si dežela z njim osnuje ljudsko banko za mali kmetijski, obrtnijski in trgovski kredit. Pa to so za naše deželne in državne poslance preveč drzne misli in teško bi se našel kak poslanec, ki bi se upal stopiti pred vlado s takim nasvetom. Drug važen faktor, kateri bi povzdignil našo deželo na tisto stopinjo, katero zasluži, gledé naravnega položaja in družih posebno obrtniji slabejšim pogojev, je predelska železnica. —

Če so uže sploh take železnice, ki imajo svetovno veljavnost, kakor jo ima predelska, potrebne cel državi, tako je predelska železnica neobhodno potrebna naši kronovini in prvi avstrijski luki, to je Trstu. Če na Goričani te železnice ne dobimo, bode naše mesto popolnoma zaost. lo in še te trgovske in obrtnijske moči, katere se zdaj tu nahajajo, nam bodo odmanjkale.

Še slabše se bode godila naši obrtnijski gorati strani, katero je mogoče rešiti pogajna le po obrtniji in tečaj po železnici, kot prvem pogoju obrtnije.

In kedo more uže danes preračunati vse strašne posledice, kateri utegnejo nastati tržiški luki vsled omlašanja predelske železnice? Naj se pusti, da Benetke

čez Brenner in Pontebo potegnejo vso nemško in Reka po svojih mnogih železnicah vso ogressko-zahodno kupčijo na-se, kaj ostane po tem Trstu? Ali hoča naš drž. zbor, prav za prav ustavoverna stranka, res Trst tako kaznovati, da bo po njem trava rasla?

Pa pustimo to, mi smo v tem obziru svoja mnenje izrekli v tehtnih člankih in če še enkrat rečemo, da se za južne primorske dežele skrbi po madehovski, nam te besede v pero diktra žalostna zavest nesreče, kateri je pripuščena naša lupa dežela. Če pa uže no po gore omenjenem načinu, bi bila nam lahko državna podpora gotovo na še večjo korist prišla, ako bi se bili sprejeli v drž. zboru oni predlogi, da se namreč zidajo ne samo one železnice, ki so uže dovoljenje, ampak, da se precej predlagajo tudi druge še potrebne železnice v raznih kronovinah in da se v tem obziru vlada pravično ozira na vse dežele; tako pa so bili vsi enaki predlogi po večini zavrženi in bog ve, če in kedar se bo našim poslancem zopet ponudila prilika, da vsaj na dnevni red državnega zboru spravijo predelsko železnico.

Mi smo uže zadnjič rekli, da bi le po zidanju koristnih železnic državna pomoč prišla v pravi obliki ter resnično podpirala domače trgovstvo in obrtnijo. Kedo bi tajil, da to nij res? Če bi si država, namesto 80, 300 milijonov izposojila in s tem denarom zidala, ali vsaj podpirala zidanje železnic, bi prvič ves ta denar prišel na dobro domači obrtniji in domačemu trgovstvu, po tem pa bi s tem denarom ustanovila se stalna vrednost, katera bi morala ugodno uplivati na hiter razvitek domače vsakovratne obrtnije in kupčije. Nasledek tega razvitka pa bi bil, da bi se tudi avstrijsko kmetijstvo, prvi steber države, hitro povzdignilo, ker bi vsled velike obrtnosti na avni pridelki večjo vrednost pridobilo. Skleam: svoje pomisleke o državni pomoči z dostavkom, da državna pomoč, če uže v principu ne priporočilva, v tej obliki, kakor jo je sklenil drž. zbor, tudi ne bode dosti koristila Avstriji, naši ubogi deželi pa prav čisto nič. Končno pa ne moremo si kaj, da ne bi se čutili finančnega ministru, ki hoče začeti s tako boram sredstvom, kakor je dobiček, ki ga bodo donšale posojilnice, uredovanje naše valute, ali odpravo ažijske. To je ravno toliko, kakor hočem, pa ne morem.

LISTEK.

Kaj je strela, blisk in grom?

Velikokrat si uže slišal grometi, velikokrat si uže videl bliskati. Si pa tudi le enkrat pomislil, kaj je neki grom, strela in blisk? Kaj mi pa tudi pomaga misliti o takih rečeh, katere se dajo toliko pretuhlat, kakor sv. Trojica, mi jo zasliši. Stari Grki so sicer tudi tako ravnali; česar njih zbrava pamet razumeti nij mogla, zavila je v krilo megočnega Dija ali drugih bogov, katerih so Grki veliko imeli. Mislili so, da Zevs z lastno roko srele kuje in jih iz višav zdaj sem zdaj tja meta.

S takimi rečmi se je po tem malokedo pečal, malokedo je je pretuhlaval. Spavale so vse lepe in zlate vednosti o naravnih močeh, pokrate se poetičnim plascem Dijovim, v visokih prostorih človeške domišljije; narod pa je mirno sanjal sladke sanje naravoslovne nevednosti.

Tudi dandanes nahajamo mej našim narodom veliko Grkov, kateri sicer ne verujejo, da mogočni Zevs strele kuje in z njimi svojo vsemogočnost svetu naznanja, pa gotovo še bolj neumne in neprimerne, veljivosti in zdravi pameti nasprotne nevere o imenovanih močeh se trosijo pa naših vaseh in dolinah: Trnogati stol, katerega nevedna mamica na dvorišče vrže, posvečena goreča lučica, zvonjenje proti hudi uri in, bog ve, še kakšne neslanosti varujejo hšo proti strelu in hudi uri, polja proti toči. Sirota! vse to ti toliko po-

maga proti toči itd., ko nevera k zveličanji. Dokaz temu je neopremeljiva resnica, da tam, kder proti toči zvoné, ravno tako toče bijó in strele treskajo, kakor tam, kder ne zvoné.

Kaj pa streljanje z blagoslovljenim smodnikom, to gotovo pomaga, ker oblake razpodi in tako nesrečo iz dežele odvrače? Tako streljanje navadno nesrečo v deželo prinese, ker je zelo nevarno, a nikedar je ne odvrače, kajti streljanje iz največjih topov ne more tako močno in tako visoko zvok razrušiti, da bi oblake razpodilo. — Dragi prijatelji! popustite toraj take brezglavne navade, katere je nevednost ročila in le nevero rodijo; katere često najboljše delalne moči nesrečne storé in deželi odtrgajo. Srenja pa naj rajša razdeli dragi denar mej siromake, mesto da bi ga potrosila za smodnik.

Pregloboko sem v brezen domačih napak zabredel, ker namenjen sem le nekoliko o gromu, blisku in strelj. p. sati. Kedor je fizike se učil, ve, kako težaven in nehal-žea je njegov namen; on ve, da nij tako lahko brez fizikalnih eksperimentov (poskušanj) drugemu fizikalne resnice razjasniti. Toda na delo!

Blizu 600 let pred Kristovim rojstvom je grški modrijan Thales prihčno opazil, da je jan'ar (ambra), ako ga je po suk-ji p. drsal, majbne in lehka trupla nase povlekel. Kakor je najmanjša iskra povod ognju v slamnati strehi, tako tudi to. Thalesova iskra je sicer tlela več nego 2000 let, ali nekaj čez 100. et je, kar je vžgala nezmeren zubelj, kateri po vsem svetu razsvetluje temotno globočino, kder je do istega časa počivalo razjasnjenje, kaj je blisk, strela in grom. Učenjaki osemnajstega stoletja so dokazali, da imajo tudi

druga trupla imenovano lastnost. Ako španjski vosk (cera spagna) z volneno ruto podrgneš in ga narezanim koščekom papirja bližaj, zapaziš takoj, da vosk tudi papirjeve koščke nase povleče, po dotiku pa papirček koj odpade. Še lepša postane prikazen, ako kroglico iz bezgove sredice kamorkoli obesiš in jej se svilnato ruto večkrat podrgneš steklen drog (stekleno palico) bližaj. Trupla, ki imajo imenovano lastnost, imenujemo „električni“. Ta beseda je posneta iz grške besede „elektron“, kar v našem jeziki „jantar“ pomenja.

Mislisi kroglo iz rudnine na stekleno palico naplčeno, podrgni večkrat poprejšnji steklen drog se svilnato ruto in dotekni kroglo z njim, ponovi vse delo 20 do 30krat in videl boš vse poprejšnje prikazni boljše žive.

Ta nova resnica nas uči, da more krogla iz rudnine boljše električna biti nego je bil španjski vosk in stekleni drog.

Drugič viliš pa tudi, da nam je mogoče trupla močno „elektrizovati“, to je močno električno napraviti. Po takem potu trupla elektrizovati, je zelo težavno; človeško razum je tega delj tudi za to jako važno delo mašino izumel, kateri „olektrozavka“ pravimo in se katero nam je mogoče hitreje in močnejše elektrizovati. — Čudno je, da v temotnem kraju močno električna trupla svetijo in nenavaden duh razširjajo, kateremu „ozon“ pravimo; enak je osemu, katerega dihaš, ako si blizu kraja, kamor je ravno pred vtreščilo. —

Ako bližaj močno električnemu truplu roko ali kako drugo stvar, boš v. del, da iskrica iz trupla na tvoje roko priskoči, in slišal boš glas, ko da bi majhno

Državni zbor pa adresa.

Kakor je v ustavnih državah navadno, tudi naš cesar je v začetku zborovanja s prestolnim govorom pozdravil poslance in udeleženca zbornice, izraževaje v njem misli in ideje svojega ministerstva, katero je za tak govor odgovorno, a nikar ne vladar sam. Druga navada je, da vsaka zbornica na ta govor odgovori pismeno v adresi, in pri razpravi tega odgovora je lepa prilika, da vse stranke v parlamentu razvijó svoje misli in svoje želje. Se ve da večina odloči, kaj se ima vladarju reči, toda večina ne sme biti trinosa, temveč mora obzir jemati tudi na manjšino, in saj poglavitne želje opozicije v poštev vzeti. Ako pa tega ne stori, vendar zve krona po govornih opozicije, kaj ona misli. V našem parlamentu nij bila centralistična večina tako modra in domoljubna, ampak sprejela je načrt adrese, kakoršnega je predložil njen poročevalec in vodja dr. Herbst, ki je odobraval vse. Grajal nij nič, čeravno je pri nas vse le na videž dobro, če je zares kaj dobrega videti na površju.

Nasprotavajoči poslanci so dosti razdeli in odkrili, v adresi pa se nij stavilo nič, kar nenemške narode tišči in po čemer brepenijo.

Grof Hohenwart voditelj federalistov in tudi pravne stranke, je naznanil, da bode ta stranka proti adresi glasovala, razgovora se pa ne udeležila, kar je kaj novega v parlamentarnih običajih. Zoper sklep svoje stranke je govoril gosp. Herman, razvijaje v kratkem krepkem govoru federalistično stališče in potem pravne stranke: mišljenje o verskih zadevah. Dr. Razlag je bolj posredoval, dr. Vošnjak pa je razvil ves narodni naš program in našo željo po zedinjenju, kar se je prvokrat slišalo v tej zbornici; zato mu budi hvala in pohvala! Dr. Razlaga je dr. Herbst z hudo zvijačo zavračal. Hermana so pa centralistični poslanci po svoji stari grdi in nedostojni navadi veselo zasmehovali, s tem pa dokazali, da so nepoboljšljivi možje, da jim nij parlament šel resnobnih državnikov, ki imajo sklepali o sreči ali nesreči milijonov.

Ti gospodje centralisti se vedno smejejo, kedar jim poslanci milijonov razvijajo težave, potrebe in tirjatve raznih od njih zatiranih narodov, posebno vzbujajo njih veselost nesreča slovenskega naroda. Bomo videli, ali se boste smijali tudi tačas, kedar bo, poprej ali kasnej, Italjan hotel uresničiti, kar je zapisano na mestnih vratih v Vidmu: Italia fatta, ma non compiuta, in tirja se Trentin, Gorisko, Trst in Istrijo, in kedar najde na mejah potrt, zaspan in reven, ali bolje vzbujen pa razžaljen in obupan narod, kateri bo dal, kar se mu vzame denarja in sinov sicer brez ugovora pa roke križem držaje, k večemu obžalovaje nesrečo; namesto da bi zavedajoč se svojih pravic navdušeno branil svojo narodnost, in se svojim telom pokrival svoje in Avstrije meje. Bomo videli, če se bo šaljivo in smešno zdelo njim, sedajnim kratkovidnejem in sebičnikom, kedar bo Avstriji od kake druge strani nevarnost pretila, in bo narode nezadovoljnost tlačila, namesto da bi je žrtovalno domoljubje v boj in brambo gnalo.

šibo prelomil. Ista iskra te nekoliko pretrese in ko bi trenil, zgubi se čudna prikazen; niti ti, niti prejšno truplo sta po tem električnem Daudanes nam je mogoče trupla tako močno elektrizovati, da človek koj mrtev postane, ako se takemu bliža in ako ga ista električna iskra zadene.

Ako pa sam na stol stopiš, kateri ima steklene noge ali kateri na stekli stoji, boš videl, da sam po dotiki z električnim truplom električen postaneš: lasje ti vstanejo po konci in iz vsakega uda ti iskre letijo, ako te dotaknem. Ko iz stola stopiš, izgubiš koj imenovano lastnost, kateri elektriciteta pravimo.

Kam se je izgubila elektriciteta v prvi priliki, ko nisi na stole stal? Najbrže v zemljo. V drugi priliki pa, ko si na imenovanem stolu stal, nij elektriciteta v zemljo odšla, temveč ostala je v tvojem telesu. Kedo je je zdaj branil v zemljo pobegniti? Kedo drugi, ko steklo!

Iz tega vidiš, da nekatera trupla hitro elektriciteto v zemljo vodijo, druga je pa nič ne vodijo, ali pa saj prav tesno. Prvim pravimo „ugodni“, drugim neugodni elektrovođi. Ta si imenujem še nekoliko ugodnih elektrovođev: rudnina, voda, volhek zrak, človeški život, vse živali itd. Neugodni elektrovođi so: steklo, španjski vosk, svila, smola, suhi zrak, suha drva itd.

Lastnost električne iskre so uže v začetku osemnajstega stoletja misli vzbudile, da nij strela nič drugega, nego električna iskra, se ve da, močnejša nego jo moramo mi z najumetnejšimi in največimi mašinami oživetiti. Uže tačas so učenjaki mislili, da so oblaki električni in da električne iskre iz oblaka v oblak ali v zemljo vteko. Benjamin Franklin, rodóm Amerikaneec, je prvi dokazal, da je to istina. Naredil si je svilnatega drakona, kakoršnega si uže moreda sam na vrvi izpustil, da je visoko po zraku plaval. V sred drakona je zabil rudast žebelj, kateri je proti nebu molil; isti del konopljene vrvice pa, kojega je v roki držal, je omotal se svilo in okoval konec takega drakona, radoveden kakšen bode vpeh tega početja. V

Kaj pa je federalizem, da mu toliko nasprotujete? Ena državna oblika, je kakor centralizem, in vse oblike so le relativne, z ozirom na razne razmere dobre ali slabe. Medci državniki izberejo tisto, ki je časom in željam, okolnostim in razmeram najboljše primerua. Da je pa Avstriji le federalizem primerua državna oblika, mora vsak uvidevati; vsak hoče imeti svobodo, da se po svojem razvija in napreduje.

Centralisti pa hočejo vse pod en klobuk spraviti, in so v ta namen razne postave dali, katero bi imele svobodno biti, in so po njih mnenji tudi pravične narodom, kakor na pr. §. 19. državno-osnovnih postav. Toda če imajo vse te postave tudi kaj dobrega v sebi, ministri iz te stranke vzeti jih ne izpéljavajo ne po duhu ne po besedi, temveč zatajevajo svobodo in narodnost, zlasti pri nas Slovenceh.

Po naravnem pravu in celo po našem §. 19. tirjamo narodne šole, ne samo ljudskih, temuč tudi srednje in visoke, da ne ostanemo polubrabari, kakor nas psujejo centralni listi; pa gospodje ministri bi nas kaj radi ponemčili, kolikor hitro bi to mogoče bilo. Prav tako tirjamo narodni naš jezik po javnih uradih po isti postavi, ali ministri iz te stranke so jo pozabili. Mi Slovenci smo razkosani na duši in telesu, tirjamo torej zedinjenje, da se duševno in materijalno povzignemo nam in državi v prid, toda centralisti nijmajo odgovora na to, ko zasmeh, čeravno bi nas administrativno tudi oni zedinili mogli.

Mi plačujemo neizmerno davke, preživamo kri za državo prav tako in še boljše ko Nemci in drugi, tedaj lučamo je z krubom, a v povrnitev dobivamo — kamenje! In zdaj se hoče, celo se tirja, da imamo centralizem ljubiti, zaupati in svoje slovanske duše žrtovati njemu, ki je požrešen moloh. Ne, za boga ne, mi ga črtimo, in sovražimo ga tudi zaradi tega, ker je rotil tisto novo pošast: polom na dunajski borski, ki žuga nezmerno škodo vzročiti mnogim nič krivim državljanom, in kojega bomo čutili še mnogo let.

Kot Slovenci, kot skrbni državljani ne moremo in po tem takem ne smemo podpirati adresa, katera svitlemu cesarju nič ne pové o prevelikih davkih, o pravičnih težnjah naših in tirjatvah drugih narodov, katera ministrom prav nič ne očita. Pa potolažimo se, okolnosti so zelo resnobne. Tu in unkraj Litave se mora mnogo prenarediti, posebno finančne revščine silijo na to, kakor pri nas, še boljše na Ogrskem, kder so denar zapravljali prav po azijsko. Zato pripravljamo se Slovani, da bomo zložni in krepki ob važnem času.

Mi Slovenci pa ne pozabimo osnovati moralnega središča, kluba naših narodnih, deželnih in državnih poslancev, kar smo nj davno nujno priporočali, kajti duševno bi se tako zedinili in mnogo preprirov bi moralo nehati. Naj dotični krogi to dobro premislijo, mi zaupamo njih domoljubju.

Dopisi.

Izpod Čavna 19. nov. [Izv. dop.] (Uboštvo pa cesta) Takaj se letos prav slabo godi; od vseh

začetku je zastoj po zelenem travniku z drakonom letal; nobenega vpeha nij dosegel, akoravno je drakon visoko po oblakih plaval. Na enkrat zapazi, da male niti, katere so se na konopljeni vrvi odmotale, strmé in v zrak molé.

Naglo pritekne roko jeklenemu koncu vrvice in koj se ti uname električna iskra. S časom, ko je vrvice mokra postala, so iz jeklenege kovanja tako močne iskre dohajale, da so vinocvet prižgale.

Še boljše je bil drakon, katerega je v istem letu de Romas na Francoskem izpustil. Znano ti je, da rudnina vgodno elektriciteto vodi; zaradi tega je de Romas omotal konopljevo vrvice, na kateri je drakona izpustil, z rudneno nitjo ali z rudnenim dratom. Iz jeklenege konca vrvice so takoj 100 do 120 palcev dolge iskre švigale. Pri tej priložnosti je bilo slišati pok, ko da bi iz puške ustrelilo.

Petrograjski profesor Rihman si je pri enakih poskusih smrt prikupil. Ko se je v laboratoričnem kabinetu, kjer se je navadno z električnimi poskusi pečal, preneglo približal železnemu drogu, okoli katerega je bil do vrha strehe segajoč drat ovezan, ga je močna električna iskra dohitela in koj je mrtev postal. Moraš pa tudi vedeti, da so hitro po tem nekateri na vse usta kričali: Rihman-a je bog kaznoval, ker se je predrznil božje skrivnosti preiskovati. A kmalu je utihnilo ono žlobodranje, ki nij bilo piškovega oreha vredno, kajti bog nij človeku prepovedal niti misliti niti tuhtati in skrbeti, kako si življenje zboljša in obvaruje. Da so pa oni in enaki poskusi sad obrodili, kateri je bramba tvojemu upohištvu, tvojemu življenju, ti pričuje strelvod (kalamita), kojega je Franklin leta 1753 iznašel. Ker je opazil, da vgodni elektrovođi električne iskre na se vlečejo, je pač smel tudi po pravici trditi, da se more tudi strela, to je električna iskra, po vgodnih in dobrih elektrovođih boljše izvabiti nego po nevgodnih in daljnih. Nato se naslanja naprava umetnih strelvodov.

(Konec prih.)

krajev je slišati pritožbe kmetov o slabi letini, kaka stiska jih je v tem letu zadela, da bo te težavno družino preživeti, davke in druge dolgove plačevati i. t. d. Koruze in krompirja je bilo prav malo, in ker je ta v tukajšnjih krajih glavni pridelek, bomo letos lakote tipeli.

Vina se je tudi prav malo pridelalo, in še tega se težko in po malem prodaja, ker kupec iz Kranjskega gre rajši ponj na Hrvaško, kder je letos dosti pa boljše in cenejega vina. Še tega nam je manjkalo, da bomo laže davke plačevali.

Pri tej nesreči je še velika sreča, da tovarnice, žage, mlini, žage pri Ajdovščini prav dobro napredujejo, in se iz Gorice blago prav dosti pripeljuje, posebno pšenične, moka, bombaža, lesa, žaganice itd. in da kmetje imajo dovolje voznje, drugače bi bili še v večih zadregah.

A žalibog, da tukajšnja erarska cesta od Vrtovinščeka do Črnič je v tako slabem stanu, da ubogi vozniki po tisti sebe in živino tako trpinčijo, da se ti morejo v srce smiliti. Ko vidiš, da zovoljo strmosti te ceste, čeravno vozniki polovico naložijo, vendar kedar pod hrib na Vrtovinšček pridejo, tam, če priprege ne dobe, ne morajo naprej; tedaj morata dva voznika skupaj vpreči, in eden drugemu pomagati, kar je velika izguba časa.

Premisliti je, koliko v slabih vremenih in po noči ubogi vozniki tam trpé, in včasih se tudi pripeti, da jim iz ostalega izpreženega voza kak potepuh, katerih ne manjka, kaj blaga ukrade.

Pred enim letom se je slišalo, da je več županov iz ajdovskega okraja do namestništva prošnje vložilo, da bi se ta cesta preložila in izpeljala po ravnini skoz Selo do Črnič; tam je prav lep, raven kraj in v zavetju, pa težko bo to kaj izposili. Le toliko se sišči, da še od namestništva odgovora dobili niso. To nij nič novega, saj naši vladni uradniki take prošnje navadno po polzevo rešujejo. Kaj je briga, če ubogi kmetjski vozniki sebe in živino trpinčijo, da se preživé, saj oni svoje plače na lepem dobe, ter se v kočijah tudi po grdih cestah dobro vozijo.

Dragi možaki, potrudite se še, in vladnim uradnikom pokazite, kaj trpi ljudstvo zaradi njih zanikarnosti. Skoro povsod so se ceste popravile in menj potrebne; zakaj bi se ne tudi ta v Vrtovinščeki, ker težko v naši deželi je bolje potrebne poti, nego ta. Mi smo zvesti državljani in vneti za blago države, in davke plačujemo, naj se tudi za našo korist kaj skrbi.

Kaj pa naši deželni poslanci, bi li ne marali zaradi te ceste nič izpregovoriti? saj silna potreba poprave jim mora biti znana, ali menila se bolj nekateri za ono skladno črez Branico brigajo; mogoče da se bode po tisti blago v Ajdovščino prepeljivalo?

L.

V Ljubljani 26. nov. [Izv. dop.] (Izza kulis. — Scholmayer contra Treuenstein.)

Danes sem govoril z državnim poslancem, ki se je vrnil z Dunaja. Mož mi je pripovedoval jako zanimive stvari — izza kulis. Ker je Vaš veliki politik, galatni don Andrea, v svojem nekolkovanem „Moniteurju“ velikokrat trdil, da se za kulisami obravnavajo najvažnejše politične zadeve, zatorej Vas bode morda zanimalo izvedeti nekoliko državnozbornskih skrivnostij, katerih morda celo vsevedoči štanderski Mettersich ne ve. Danes Vam povem samo eno, ki se tiče posebno vas Primorcev.

Tirolec Prato in Dalmatinec Lapena sta precej po tem, ko se je bil začel drž. zbor, sklicala vse poslance južnih avstrijskih dežel v posvetovanje, ali bi ne bilo mogoče osnovati italijanskega kluba, ki bi imel nalog pred vsim čuvati interese italijanske narodnosti na južnem Tirolskem, Dalmatinskem in Primorskem. Tega posvetovanja so se, to se ve, udeležili tudi poslanci Coronini, Wiakler in Nabrigoj.

Kaj je g. Nabrigoj čul, da gg. Lapena in Prato povdarjata pred vsim italijansko narodnost, jim kar naravnost pove, da bi njega sicer jako veselilo, ko bi se skupno upirali centralistom, da pa on ne more pristopiti klubu, ki bi hotel samo za to skrbeti, da bi se italijanski element na avstrijskem jugu okrepčal. Grof Coronini pa tudi na to reče, da zbrana gospoda naj pomisli, da je njiso samo Italijani nego tudi Slovani poslani v državni zbor in da mora torej in slovanske in italijanske interese zastopati. „Kaj se poseba mene tiče“, dejal je grof Coronini, „moram povedati, da so me Slovenci in Italijani poslali na Dunaj in da mi torej vest ne pripušča pristopiti klubu, ki bi slovanski element zanemarjaje skrbel samo za italijanske interese.“ — G. Lapena je bil tako pošten, da je na te kavalirske besede sam priznal, da je tudi on izvoljen v slovensko-italijanski okraj. Facit vsega posvetovanja je bil ta, da se nij ustanovil noben italijanski klub, da so pa zbrani južni poslanci sklenili, ka bodo na gleté na različne politične nazore v materijelnih uprašanjih zložno postopali ter tako po svojih močeh svojim zanemarjenim krovčinam koristili. Za predmetnika temu „materijelnemu“, a sicer brezimnemu klubu so odbrali g. Lapena. — Tudi sicer se nekda grof Coronini in baron l'acco prav poštevno vedeta (NB! „za kulisami.“ — in to je glavna stvar!)

samo g. Winkler cima in menca ter ne ve, kam bi se dejal, le kadar od glasovanja pride, takrat je oločen in potegne — z levico, recte se sedanjo vlado. In to bode gotovo Tolmiceam všeč.

Mislečim lju-tem, ki imajo daljšo pamet nego lase, se je gotovo čudno zdelo, ko so te dni čitali v „omnibusu“ in Brenc-lju II. jako pikantno poslano glavnemu ravnatelju banke „Slovenije“, pl. Trauenteinu. Znano je namreč, da baš Treuentein je prvi izprožil idejo, da se „Slovenija“ osnuje, da baš njemu gre „zasluga“, da je za to idejo pridobil dr. Costa in še nekoliko drugih veljakov. Znano je dalje, da sta „Novice“ in „Gospodar“ široko odpirala modrost svojih ust ter na vsi moč hvalila Treuenteina kot veliko kapaciteto v bankinih stvareh. In to po vsej pravici, kajti brez Treuenteina bi se „Slovenija“ nikoli ne bila oživila. Od kod tedaj jezuitski napad na nekadašnjega in v nebu povzdigovanega glavnega direktorja? Dva vzroka imajo ti vrlji ljudje. — Prvič jim Treuentein nij po volji, ker jim je, kakor sem Vam bil že pisal, naravnost povedal, da pri sedanjim gospodarjenju banka ne more zbrati in drugič morate pomisliti, da ima dr. Costa svaka, za vsak posel eminentno zmožnega svaka, ki se Scholmayer imenuje. Temu gospodu je pa „Slov. Narod“ tako po prstu dal, da sedaj ne more povsod „scholmayerjevati“ in da mu vsled tega nij samo slava ime nekoliko skaljeno, nego da mu je tudi mošnja precej ožeta. Glavni direktor pri „Sloveniji“ ima ubogih 3000 gold. na leto in bogme, ta denar je vsega in vsakega „scholmayerjevanja“ vreden. Kar dela Treuentein, to bi lahko delal tudi Scholmayer, zakaj bi torej Treuenteinu zdaj, ko je banko uredil, ne dali slovesa! Poleg tega se pa najbrže tudi sam Treuentein od banke proč koplje. Povedal bi rad nemški pregovor, pa se bojim, da bi mi Vaš furlanski stavec nemških besed pravilno ne stavil.*) Sicer pa opomnim pri tej priložnosti, da se u radno nikder nijso oprekle besede, katere sem v 42. št. „Soče“ o „Sloveniji“ pisal**)

*) Aha! Die Ratten verlassen das Schiff!

Giuseppe, stavec.

***) Mi nočemo o banki še nobene sodbe izreči, dokler ne vidimo bilance; ko bomo bilanco videli in presodili, po tem bomo storili svojo dolžnost, kot neodvisen časnik, ki je dolžan občinstvu čisto vino natakati. Na vsak način pa hočemo soditi brez predsodkov in strasti, ker neljubo bi nam bilo, da bi edini slovenski denarni institut moral nehati.

UREDNI.

Politični pregled.

Pretečeni teden je v državnem zboru bila jako živahna adresna debata. Hohenwart je naznanil v imenu pravne stranke, da se ta ne bo udeležila debate. Govorili so od Slovencev Razlag, Herman, Vošnjak; posebno dobro sta govorila zadnja, ker sta neusmiljeno bičala vlado in vladno stranko ter razkrija vse nagosti ustavovercev in neskončne krivičnosti, katere se v vsakem obziru gode našemu narodu; govoril je tudi grof Coronini in izrekel, da je bil voljen po Slovincih, dasiravno je glasoval za volilno reformo; obetal je po tem, da se bo zmerom potezal za pravice Slovencev, kadarkoli bo to mogoče storiti v obziru ustave. Veseli nas, da se Coronini kaže pravičnejšim Slovincem, še bolj pa nas lo veselilo, če se to, kar je obetal, vresniči. Govorilo je za in proti Herbstovi adresi kakih 22 govornikov; Herbst, ki je bil poročevalec in oče adrese, je po tem zagovarjal svoje dete in se iz nasprotnih govornikov šalil, vsakemu je kako zasolil, posebno pa Razlagu, nad katerem je izrazil ironično veselje, češ, da se bliža njegova stranka čezpolovično ustavni stranki. Ustavoverna večina je bila kaj zadovoljna z Herbstom in ga je se smehom in nklici; navduševala kaj čuda, da je bila adresa tako sprejeta, kakor jo je Herbst izdelal. 22. t. m. je začela debata o državni pomoči, tudi ta debata je spravila na bojišče mnogo novih močij; odsek 36, ki je bil le malo predrugečil vladni načrt o državni pomoči, je zbral za poročevalca Wolfruma; govorili so proti postavi nemški demokrati, Slovenec Pfeifer, pravnar Lienbacher in še nekaj družih; vsi so nasvetovali, naj se ali drž. pomoč razširi v dalje kroge, ali pa naj se zida mnogo železnic, borse pa naj se država popolnoma ogiblje. Padle so tudi ojstre besede proti finančnemu ministru in demokrat Kronavetter je ministra Lasserja tako hudo prejel, da je ves razkačen zahteval od K., da naj ga toži pri drž. sodniji, ali pa izda drž. pravdniku, na kar se mu je K. prav dobro odrezal, da kot jurist ve kaj govori in tudi pozna, kedaj je mogoče uspešno posluževati se sodnij. Govoril je tudi prav dobro baron Taccò v specijelni debati, pa njegovi predlogi so bili zavrnjeni po predsedniku. Po 3 dnevni hudi debati bila je sprejeta postava po nasvetu odbora in

sicer v takem obsežku, kakor se nahaja v deželnem članku „državna pomoč“. Proti tej postavi so glasovali nemški demokrati, pravnarji, Slovenci, Poljaki, še celo Rutenci in trije naši poslanci, mej tem je pa za njo glasoval Winkler, kateri nekda zmerom z ustaveverci glasuje. Morda ima svoje posebne uzroke? Čudno, da se Coronini in Taccò boljše vedeta, nego Winkler. Naj še omenimo, da je prišel tihoma pred debato zarad drž. pomoči na vrsto Lienbacherjev predlog gledé preiskavanja uzrokov krize, Lienbacher je izvrstno utrdil svoj predlog in nasvetoval, da se preiskava izroči posebnemu odboru; a večina je bila temu nasprotna ter je izročila izpeljavo omenjenega predloga onemu odseku 36., ki je pretresoval postavo o drž. pomoči. Zakaj to, je lahko uganiti; ker v onem odseku je večina takih vranov, ki drugemu vranu ne izključujejo očij. Po kratki, pa živahni parlamentarni borbi, se je zasedanje drž. zbora po tem ko so poslanci dovolili ministerstvu pobiranje davkov za 3 mesece 24. t. m. sklenilo in odložilo do menda 20. januarja, in sliši se, da se bodo po tem začele obravnavati konfesijonelne postave in proračun za leto 1874. Ta proračun je uže izdelan in kaže za čez dva milijona več dohodkov od stroškov; to je izvrstno, bi utegnil kedo reči; a treba je pomisliti, da so v proračun stavljene tudi prodaje mnogega državnega posestva. 26. t. m. so se otvorili vsi dež. zbori razun dalmatinskega, ki bode odprt še le 6. decembra; najbrže bodo trajali zbori dokler bode zopet sklican drž. zbor. Moravski Čehi so se v pismu do predsednika drž. zbora izgovorili, da zarad dopolnilnih volitev v dež. zbor se nijso mogli udeležiti dozdej drž. zbora, pa da pridejo po tem. Tedaj dobi opozicija naraščaj v drž. zboru. Pri dopolnilnih volitvah na Moravskena pa so Čehi izgubili 3 sedeže na Nemce.

V ogrskem dež. zboru je govorila in glasovala skrajna levica proti predlogu, da bi se 2. decembra praznovala cesarjeva 25letnica. Miletič pa je govoril za predlog, češ, da je cesar pred 25. leti, obljubil srbskemu narodu samostalnost in svobodo. Ogrsko ministerstvo je na poskoku; precej po 2. decembra se menda to ministerstvo namesti z drugim.

Na Francoskem je narodna skupščina zdaljšala predsedništvene oblasti Mac-Mahonu za 7 let. Vse stranke so s tem zadovoljne, ker bodo imele v gnjilem miru časa zadosti za rogoviljenje; a gotovo je, da le republikanci pridobivajo na terenu, mej tem ko so si razni monarhisti uže zopet v lasch.

Diference mej Španjo in ameriškimi zedinjenimi državami se bodo menda po mirni poti poravnale.

Deželni zbor.

I. seja deželnega zbora je bila 27. t. m. po slovesni maši. Poslanci so bili razni Depretis-a, Ritter-ja, Strassolda in Pollaya vsi navzočni. V svojem ital. ogovoru je gosp. glavar omenil, da sedajna sesija menda ne bo toliko važna zaradi predmetov, kateri se bodo razpravljali, kolikor zaradi tega, ker je prva po direktnih volitvah.

On ne dvomi, da bodo deželni zbori, kot pravi organi deželne autonomije, tudi zdaj vso svojo veljavnost in ves svoj upliv ohranili; oni bodo tudi zanaprej zvesto zagovarjali in pospeševali specijalno namere in koristi svojih dežel in bodo imeli v centralnem parlamentu večjo zaslonbo zaradi pomnoženega števila poslancev, o katerih se sme uže zdaj trditi, da bodo vsi popustili nevspešno passivno politiko.

Na to se je posebej obrnil do slovenskih poslancev in v slov. govoru je tudi to le dejal:

Da se poslanci obeh narodnostij, odkar se je pri nas začelo ustavno življenje, redno v tej dovrani shajajo in se — ne gledé na neogibne različnosti mnenja — zedinjeni za blagostanje domovine prizadevajo, to — gospoda, mora vsacega veseliti in ima tudi zaradi tega posebno imenitnost, ker je uprašanje, ki zanima celo državo, jeli namreč mirno in v svojih velicijah namenih složno parlamentarično delovanje različnim narodom mogoče, tukaj pri nas uže dolgo srečno rešeno.

Italijansko je nadaljeval še nekoliko o slovenosti zaradi cesarjevega petindvajsetletnega jubileja in poudarja zgodovinsko zvestobo goriških deželanov, vabil je njihove zastopnike, naj vzklíknejo z njim v navdušeni klic: „Zivio FRANC JOŽEF“.

Na to predstavlja glavar kot vladnega zastopnika pri zborovih obravnava g. dvornega svetovalca Fr. bar. Rehbach-a; ta pozdravlja zbor v ital. in slov. govoru tako — le:

Čestiti gospodje! Častni posel vladnega komisarja daja mi priložnost Vas srčno pozdraviti. Posli, ki Vas čakajo, bodo na eni strani pomagali peljati deželo

po nastopnem potu napredka, in na drugi strani se bodo popravile one pomanjkljivosti v deželnih postavah, katere zahtevajo potrebe novejših časov. Vašemu trudu želim in voščim isti srečni izid, katerega živo želijo cesarska vlada in ljudstvo cele naše dežele.

Zdaj bere dr. Pajer odborovo poročilo, v katerem priporoča, naj sprejme zbor nujni predlog, da se odpošlje o priliki cesarjeve slovesnosti deputacija dveh zborovih članov na Dunaj, katera naj bi podala p. osv. cesarju sledečo addresso:

„Vaše Veličanstvo!

Družega decembra srečno mine petindvajseto leto, od kar slavepolno vlada Vaše Veličanstvo, in Avstrije sinovi podvzajajo zbirati se okoli najvišjega prestola, da položijo tam izraze svoje ljubezni in hvalečnosti, da blagoslovljajo cesarsko milost in prosijo, naj bi sreče svitla zvezda nikdar ne ugasnila prevzvišenemu vladarju.

Deželni zbor pokneženo grofije goriške in gradiške se s posebno hvalečnostjo spominja, da ga je visokodušno ustanovilo Vaše Veličanstvo, ko je ob enem z mogočno besedo razpočilo megle mračne preteklosti, da bi osrečilo ljudstvo hrepeneče po svobodi, in za to se tudi globoko ginjen vda splošni navdušenosti katero je vzbudil velepomnenljivi dan, pozdravljuje ga preroka najrečnejše bodočnosti. Kaduže se zbor ugodne prilike, ko more še ože stisniti vezi, katere družijo to deželo uže več stoletij mogočnemu žezlu avstrijskemu, in v ta namen zagotavlja slovesno Vaše Veličanstvo tukajšnjih prebivalcev neomejene vdanosti, vtrjene za vselej po velikodušnih koncesijah, katere so oživele vero in vnele veselejše nado v njihovih domoljubnih srcih.

Da so hvalečnosti blagi čuti prešinili tisoč in tisoč src najzvestejših prebivalcev, da se tisoč in tisoč navdušenih glasov zliva v blagoslova pesem, katere se veselo odmeva od ene strani dežele do druge, to naj bo Vašemu Veličanstvu in mogočni dipastij zanesljivo predznamenje trajne slave in sreče, državi pa porok čedalje stanovitejšega miru, blagra, časti in voče mogočnosti.

Deželni zbor pokneženo grofije goriške in gradiške prosi ponižno, naj blagovoli Vaše Veličanstvo promisljivo sprejeti odkritorčna ta voščila, katera Vam poklanja v dokaz neomahljive zvestobe in vdanosti, priporočevaje so ob enem Vaši najvišji ljubavi.

Prepomizno vdanu zbor pokneženo grofije goriške in gradiške.

Zbor sprejme soglasno predlog in potrdi addresso ter izvoli per acclamationem g. dež. glavarja grofa Coronini-ja in barona Ritter-ja (kateri je še na Dunaji) kot deputacijo.

S tem je bila seja končana.

Danes je druga seja, pri kateri bo odbor predlagov račune in proračune deželnih zalogov in predlog stavil, da se dovoli medejski občini pomoč iz dež. zalog, da napravi važen prehod čez hudournik Ter. Volila se bodeta tudi finančni in peticijski odsek.

Tretja se ja je tudi danes popoludne ob dveh. Poročila prinesemo prihodnjic.

Razne vesti.

(Njih Veličanstvo) praznuje 2. decembra petindvajsetletnico Svojega nastopa, ta pomemljivi dan se bode praznoval tudi v Gorici jako slovesno. Mestno starešinstvo je mej drugim priobčilo sledeči program:

I. V imeu me-ta se bode podala Njih Veličanstvu addressa, katero Mu bode posebna deputacija poklonila.

II. Isti dan se bode ulica od gledišča do postaje slovesno krstila: Corso Francesco Giuseppe.

III. Iz mestne blagajne se bode posvetilo 300 gld. kuhinji za uboge; za drug blag namen, ki se bo pa pozneje naznanil, je določenih pa 200 gld.

IV. Baš tako se bode dalo iz mestne blagajnice zavodu zapuščenih otrok 30 gold.; gluhozemih 10 gld. in sirot 10 gld.

V. Zvečer 1. decembra:

1. ob 6 popoludne: Prostorazsvetljenje mestnih hiš, in ravno tako javno razsvetljeje na Travniku.

2. Ob 7. zv. Mestna godba, spremljana z mestno zastavo od m.ščanov združenimi z gasilno stražo iz mesta in Stračić z baklami; sprejvod se bode pomikal skozi municipske ulice, svari trg, Rastel in na Travnik, kder se bo le pred okr. glavarstvom vstavil, in kder se bode cesarska himna in še drugi kosi svirali.

3. Po tem bode mestna godba šla skoz mesto in sicer po gosposki ulici, po Konu, bogoslovskih ulicah, sadnem trgu, pri kasarni, za mesnicam, pri gledišči k mestni hiši.

Družega decembra:

1. ob 6. zjutro: Mestna godba skoz mesto.

2. ob 6 $\frac{1}{2}$ zvečer: Mestna godba spremljana od m.ščanov združenimi z gasilno stražo.

3. Predstava v gledišči (gala), ki bode na mestne stroške razsvetljena.

H koscu opazuje mestno starešinstvo, da bode Travnik razsvetljen tudi z električno lučjo, v koji se bodo razvidevale začetne črke imena Njih Veličanstva. Tudi bode sojumno z mestno godbo vojaška banda svirala. —

(Na spodnjem Krasu), v vaseh poleg Dornberga imajo nekateri posestniki po nekotno kvičev prav dobrega „dornberžana“, ker imajo vinograde v dornberških bregovih, in letos niso mogli z domačim vinom mešati, ker je nij bilo prav nič. Torej kedor hoče imeti zalogo dobrega naravnega vina, pa se tudi ne ustraši pristojne cene, se tukaj dočasa lahko preskrbi.

(Nenavadno debele repe), kakoršne se v Škerbini na Krasu še ne pomni, ima letos ondot en posestnik. Nekoliko posameznih tehta blizo po pet funtov. Sejal je navadno same dolzeg plamena.

(Predsednik osnovalnega odbora kmetijsko-trgovskega društva za Goriško) povablja vse ude osnovalnega odbora k seji, ki bude dne 30. t. m. v prostorih goriške čitalnice. Na dnevnem redu je sledeča velevažna točka:

„Konečna razprava v ustanovitvi kmetijsko-trgovskega društva“.

Mi opominjamo vse gospode odbornike, kateri so dobili še posebno povabilo, da gotovo pridejo k tej seji, da se enkrat konečno reši to uprašanje, tolike važnosti za našo deželo. Če pa se to uprašanje morda zaradi slabih okolnosti za zdaj ne more rešiti, bi bilo vendar dobro, da odborniki pridejo, da se vsaj odsekovec odvzame odgovornost in delo in da se sklene, kaj se ima zgoditi z denarom, katerega so zložili nekateri odborniki za prve ustanovne stroške.

(Slovenkam v promišljevanje.)

Madjari so nij davno zaprli romunskega odvetnika Arona Densusiana — ki je pravice svojega naroda junaško branil in zagovarjal. Njegova mati, uže stara vdova staroverskega fajmoštra, je pisala romunskemu časniku to pismo:

Gospod urednik! Le kar sem izvedela, da je moj sin Aron Densusianu advokat v Fogarašu od Madjarov v ječo dejan, ker je pravice in svete za-leve našega naroda branil. Mojemu rajnkemu možu so leta 1838. Madjari vse premoženje vzeli, po tem so ga uklenjenega na seneniku peljali na morišče, da bi ga ustrelili — ali božja previdnost ga je osvobodila rok njegovih grozovitnežev.

Moj prvorojeni sin, zdaj nadduhoven, je bil tudi nesrečen; leta 1848. so ga Madjari vjeli, mej budali v Hagec vlekli, kder so bile vislice uže zanj pripravljene — pa bog ga je resu gotove smrti. Mojega drugega sina, zdaj župnika, so tudi Madjari leta 1848. pred sodnijo tožili, ker je v časnikih za narod delal, češ, da je ljudstvo šuntal, vendar se mu je posrečilo, da se je opravičil, in otel madjarskih bričev. Tretji moj sin, advokat v Fogarašu, je zdaj zaprt v Maroš Vazarhelyi, ker se je boril za naš narod. Jaz pa apelujem na ljudstvo, ne zato, da bi ga oprustilo, temuč da bi ga posnemalo, kajti prepričana sem, da bo mojega sina, če ga tudi madjarska sodnija obsodi, pa oprustila tista sveta sodnija, katera priznava in slavi za-sluge tistih, ki so se borili za pravice in svobodo naroda. Še četrtega sina imam tudi advokata, in ker me božja previdnost v mojih starih letih tako strašno skuša, prosim nebeskega očeta tudi zanj, naj bi tudi njemu podelil toliko moči in hrabrosti, da bi za naš narod trpel. Če še to doživim, potem rada umrjem. Sofija mati Densusianovih sinov.

Časopis „Osten“ pristavlja: To pismo spominja na junaške matere starodavnih Rimljanov, in je vredno da bi ga zapisali s zlatimi črkami, kajti posnemavati bi to gospo morale matere in hčere vseh tlačanih narodov.

Mi pa vzkliknemo: O da bi pri nas Slovencih le ena taka mati imela take sinove!

Solkanska županija

je ministerstvu notranjih zadev gledé znanega prepira z goriškim glavarstvom poslala sedeči rekurz:

Visoko c. kr. ministerstvo! Med c. kr. okrajnim glavarstvom v Gorici in počrno udano županijo nastalo je v tekočem letu važno uprašanje zaradi rabe slovenskega deželnega jezika.

Da bi se tukaj na novo ne ponavljali uzroki na katere se je pokorna županija naslanjala, ko je zahtevala, naj se jej dopisi v deželnem jeziku sestavljene dopošiljajo, — prilaga se prepis tukajšnjega poročila 4. junja t. l. št. 162.

Veslavno c. k. namestništvo v Trstu, kateremu je bila ta zadeva v zmislu § 92. obč. red. predložena, je po zaslišanem mnenju slavnega dež. odbora goriškega, v posnetku sub 2 razsodilo z odlokom 24. julja t. l. št. 7946 sub 3.

Ker je pa veslavno c. k. namestništvo popolnoma preziralo tako razloge te županije, kakor tudi razloge s katerimi je slavni deželni odbor svoje mnenje opravičeval, — je tukajšnje starešinstvo v seji 13. avgusta 1873. naročilo pisarju županstvu, da kot izvršujoči organ, se ima obrniti do visokega c. kr. ministerstva ter mu v postavih, ustavi in v razumu utemeljene tirjave te županije v razsojo predloži.

Udano županstvo visoko ceni pravicoljubje visoke-

ga c. k. ministerstva, — zatorej napoveduje rekurz in podaja sledečo pritožbo:

Ako se ozremo po obširni naši državi, najdemo narode raznih običajev, razne vere in raznih jezikov. Vsem tem narodom zagotavljajo državne osnovne pöštave, da so ravnopravni in da vsak ima nedotekljivo pravico do varovanja in razvijanja svoje naravnosti in svojega jezika. Mej omejenje narode se ponosno štejejo tudi mi primorski Slovenci.

Če je torej županija Solkanska zahtevala dopisovanje v slovenskem jeziku, kateri je njej in njenemu ljudstvu edino umeven, potegnili se je za ravnopravnost in razvitek svojega jezika, svoje naravnosti na podlagi obstoječih pöstav, n kakor pa nij hotela s tem ovire delati političnim oblastnjim v izvrševanju vladnih opravil.

Po mnenju udane županije c. k. glavarstvo v Gorici se svojim postopanjem žali čnt zvestih državljanov, ko prezira veljavne pöstave ter vsiljuje nepoznani jezik, jezik drugega narod.; deželnem ljudstvu umavnega pa določno odstranjuje.

Globoko čuti ta županija, da se jej krati tista pravica, katero v naši državi s ponosom uživa Nemeec, Madjar, Hrvat, i. d., in katera se hoče le njej kratiti, ki je slovenske narodnosti. Državni zakonik, deželne pöstave in namestništven ukaznik se uže toliko let v slovenskem jeziku objavljajo, ker se je to na visokem mestu za potrebno spoznalo, oziraje se ravno na tolikrat uže poudarjeno ravnopravnost deželnih jezikov. Naravno je pa, da če se je na visokem mestu za potrebno spoznalo, da se imajo vse pöstave tudi v slovenskem jeziku razglaševati, menda nič manje ne velja tista določba, da se imajo tudi ukazi, ki izhajajo na podlagi ovih pöstav Slovincem v slovenskem jeziku o l dotičnih oblastnih izdajati. Brez podlage je torej trditve veslavnega c. k. namestništva, da bi se cela uravnava opravi (Geschäftsordnung) zavirala, ko bi vse županije zahtevale dopisovanje v deželnem slovenskem jeziku. Udana županija marveč trdi, da bi bilo to na korist vladnim opravilom. Nij znana do sedaj nobena ovira, katera bi bila nastala, ko je naše c. kr. glavarstvo prejšnja leta v deželnem slovenskem jeziku se županijami občevalo. Znano je pa, kako blagodajno, plodnosno in javne opravila pospešujoče je uradovanje v slovenskem jeziku, če se ozremo na to'binsko in sežansko glavarstvo. Tam uradujeta dotična c. k. glavarja le v slovenskem jeziku z županijami, z šolskimi in cestnimi odbori; tam se glasi sloven-ki jezik v vseh zbirališčih in javna opravila se ne opravljajo samo brez ovir in zadržkov, temveč gladko se izvršujejo, ker c. k. glavarjev ukazi, dekreti in nasveti se hipoma razumejo, tam vse napreduje in zaupanje mej županijami in zastopnikoma visoke vlade se od dne do dne boljje utrjuje.

Poslano.

Glasov dopisnik s Krasa od 16. oktobra t. l. št. 43. popisuje, kako da so Sočani pri volitvi državnega poslanca v Sežani za svojega kandidata agitovali; k malu bi bil večje kardelo agitatorjev naštel, kakor je imel kralj Matjaš vojščakov; mej drugim nič vrednim kvasenjem pravi, da celo Dolenca in deželnega poslanca Faganela nij manjkalo. Poslednji je tako strastno zagovarjal dr. Lavriča, da je duhovne javno pred vsem ljudstvom lažnjike imenoval, ker so se predzrli nekateri resnične senčnate strani dr. Lavriča pojasnovati. Uprašam pa Vas gospodine dopisnik, če ste Vi, kar sami priznavate, za Vašega kandidata agitovali, ali nijsem smel tudi jaz? Ako bi jaz Vaše cenjeno ime znal, bi vas uprašal, ali imam manje pravico od Vas se pogajati, da pri volitvah kakšenkoli zastop zмага kandidat svoje stranke? Zdaj pa k stvari! Gospod dopisnik imenuje v svojem dopisu strast, jaz ne vem kaj je strast, do danes sem jo le malo rabil, Vam je morebiti resnica strast, kajti nad pol ure so se Glasovci z volilci pričakali in svojega kandidata v tretje nebo povzdigovali in Sočinega v dno pekla pogrezali in vendar se nijsem nič vtikal.

Ko je pa neki mladi klub bogoslovcev, kateri so bili pred kratkimi leti boljje goreči častitelji dr. Lavriča kakor jaz, z najostudnejšimi lažmi po dr. Lavriču udrihal; kako da je pretekli čas v dež. zboru in odboru slabo naše pravice zagovarjal in koliko, da je za narod zakrivil; mi je dolžnost bila, pojasniti stvar, katera mi je boljje znana kakor njim. Jaz sem trdil ovi dan, in tudi zdaj trdim, da so bili vsi tisti pred imenovani lažniki in obrekovalci; jaz nijsem pred vsem ljudstvom, samo v pričó volilcev govoril in nijsem duhovne po čez kot lažnike imenoval, tem več tega, ki je vreden, bodisi tega stanu, katerega hoče.

Jaz duhovne kakor duhovne spoštujem, boljje kakor se oni sami. Če se z vašim političnim mnenjem ne vjemam, nijsem jaz zakrivil, ste vi, saj ste se vi od nas v svojo stranko odcepili, pred kratkimi ste bili našega mnenja; ne mislite pa, da mora vsak vašo mnenje za svoje sprejeti. Gospod dopisnik, kar ste pred v svojem dopisu nakvasili, ali nijste slišali, kde je vaš agitator bogoslovec, tudi pred vsemi volilci izrekal, da

Sočani so brezverni. In gljite, jaz, kakor Sočan so zaradi tega javnega razdjenja nijsem v našem listu pritožil, kakor ste se vi z vašim pöstvenim prdevek. Kar pa moje vere zad-va, Vam za zdaj povem le to, kakor se drevo po sa-lu pozna, tako se človek po svojih delih. Ako želite kaj več, blagovolite mi vašo cenjeno ime naznaniti, da bom vedel skom inam govoriti.

Ne verujem, da to storite, ker obnašanje onih gospodicev v Sežani je bilo tako pobalinsko, da je sramotivo v resnici ves duhovsk stan, k kateremu se oni prštevali. Da, slišali ste jih od volilcev take, da bi vas morali biti sram, pa vse kaže da imajo oni gospodicevi debelo kožo, ker so svojo lastno sramoto objavili. Da, pred pričami ste bili javno neočesteni in po pravci, po vendar se ne upate postopati naravnost, ampak v Glas ste nesli prat svoje umazano perilo.

V Oseku, 18. novembra 1873.

Jož. Faganel dež. pos.

GOSTILNICA
pri „Ogrski kroni“.
Podpisani naznanja sl. občinstvu, da je njegova gostilnica „k ogerski kroni“ zdaj z vsem tako dobro preskrbljena, da zadovolji častite goste v vsakem obziru. Gostilnica ima mnogo izvrstno pripravljenih sob za prenočišče in prostorno štalo za konje. Za točno izvrstno in ceno potrežbo, dobre jedila in pijače je tudi preskrbljeno, v led česar se sl. občinstvu priporoč:

St. Jaluoveczy.

ODVETNIK
Dr. JOSIP JAKOPIČ
naznanja sl. občinstvu, da ima zdaj pisarno v RAŠTELU v drugem nadstropji nad prodajalnico železa Kar. Muliča.

Zaloga
novih mozemskih lekov, mineralnih voda, kilnih prevez, instrumentov iz gutaperke i. t. d. je
v lekarnici „Pontoni“
v Gorici v Raštelu.
Posebno priporoč ta lekarnica:
Pravi prsi siruy proti kašlju; pravo angleško Dorschevo ribje olje; uže pripravljena hlečke iz kasije proti kašlju in hriposti; balzam proti trganju, Restitutionsfluid in zdravilno štupo za konje in drugi živali.

ALBIN SLITSCHER
trgovec v LJUBLJANI,
na dunajski cesti, št. 64
priporoč. svojo štacuno za specerijsko blago in železnino; drži zalogo najboljših vodnih in cirkularnih žag za dile, deske in furnire, mnogovrstnih ročnih žag, pil, vlitih in iz pleha emailiranih piskrov in vseh orodij za kuhinjo; železne prihranilne ognjišča; plehate in grudelnaste peči in kotle, košnje ino slamorezne kose, lepo pozlačene križe za grobe i. t. d.